

Отже, у цьому дослідженні ми наочно переконалися в еволюції поглядів українців щодо Доля. В минулому Доля - це міфологічна істота, яка визначає життя людини, сьогодні можемо спостерігати більш раціональне ставлення, де доля стає абстрактним поняттям, керованим власними діями та розумом. Опитування підтверджує, що сучасні українці, зокрема молодше покоління, переважно віддають перевагу раціональному підходу до долі, однак залишаються ті, особливо люди старшого віку, які надають їй сакрального та міфічного значення, тим самим зберігаючи міфологічні уявлення такими, якими вони були у наших предків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ: Либідь, 1992.
2. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях : космогонічні укр. народні погляди та вірування / Георгій Булашев. Київ: Довіра, 1992.

*Вікторія Хомяк,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 2 курсу
факультету філології та журналістики*

МОРЕ ЯК СИМВОЛІЧНИЙ ОБРАЗ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Море — найпопулярніший образ українського бароко. Наші письменники XVII - XVIII століть повсякчас говорять про море світу та про «солоне море» людського життя. Утім, Сковорода говорить про небезпечне й зрадливе море світу.

Відчуття плинності усього земного, невпевненість у майбутньому надавали людському існуванню особливої динаміки, яка в епоху бароко тісно пов'язана із осмисленням життя, долі, шляху. У цьому контексті важливим джерелом є збірка «Сад божественних пісень» Г. Сковороди. Її ліричний герой постає в образі мудреця, який прагне вивчати світ, а тому багато подорожує, споглядаючи природу, вивчає її, пізнає. І хоча пізнання мандрівника і має інтелектуальний характер, але його метою є не просто набуття певних знань, а практичне перетворення людини на "істину" людину.

Практичне перетворення означає, що людина починає не лише мислити, а й діяти як істина людина [2, 274] Ліричний герой збірки — це мандрівник, пілігрим, який подорожує світом, споглядає і вивчає його. Загалом він нагадує і самого поета: «Мені не потрібно попутників, бо я вже вступаю в море не для того, щоб повертати від заводу до заводу, але, щоб об'їхати землю для відкриття нового світу», - писав у свій час Григорій Сковорода про ціль власного життя [6, с. 11]. У збірці поета «Сад божественних пісень» подано опис руху, росту та спокою у світі, всі події якого переосмислено у вигляді буремного моря, яке наповнене життєвими звабами для мандрівника.

Ключовими постають образи берега, скелі та рифу, які символізують небезпеку. Хоча іноді образ спокійної гавані у мандрівника-філософа асоціюється із образом Творця: «Бог є камінь, а все інше тлінність, брехня, калюжа» [5, с. 181].

Численні церковні конфлікти, громадянські протистояння у збірці порівнюються із морським неспокоєм. «Різноманітність символів, якими користується Сковорода для зображення колового руху залежить від різноманітності форм руху самого. Можливо, що Г. Сковорода сам почував, які

загрози для його думки переносять образи руху у сферу простору і часу. Тому він надає своїм образам такої форми, що припускає й динамічну й статичну інтерпретацію», — справедливо зазначав Д. Чижевський у розділі II «Підстави» у праці «Філософія Григорія Сковороди» [5, с. 60]

Ліричний герой у поезії «В город не піду багатий - на полях я буду жить» чітко тримається рідного берега, поряд із дібровою, тишею природою Сільську буденність він не спішить змінити на життя у місті:

Бо міста хоча й високі, в море розпачу штовхнуть,

А ворота і широкі у неволю заведуть [3, с. 34].

«Спокій та свята воленька» — основа життєвої мудрості. Ліричний герой не поспішає в життєвий вир, аби пізнати і розкрити власну гріховність. Він обмежує себе у русі, залишається жити серед зеленої діброви та спокою. Хоча при цьому не заперечує зміни у світі. У його свідомості вони також асоціюються із рухом води:

Літа пливуть як ріки.

Часи молодії, як з дощу потіки [4, с. 288].

Для ліричного героя життя, як довга подорож морем, на якому постають перешкоди у вигляді спокус:

Де мета, і глузд, і міра?

Плоть ту не наситиш [3, с. 43].

Мимоволі починаєш розуміти, що людське тіло — це і є корабель для душі. А тому і звучить порада:

Ах простри бодро вготрила,

И ума твоего крила,

Пловуци по бурному морю,

Возведи згъницы вгору,
 До путь потечет прав [3, с. 43].

Таким чином, перед нами метафоризована подорож від гріховності до самовдосконалення. Життєві незгоди асоціюються з морським неспокоєм, а земна твердь із стабільністю та врівноваженістю. Ліричний герой твердо переконаний, що цей шлях має бути самотійним, аскетичним:

Лутче жити во пустынго,
 Затворившись во яскинто.
 Пребывать в мостах безвостных
 И не слышать глагов местных [3, с. 43].

У власних примітках поет образ китового блювотиння трактує як «образ нечистого серця, котре піниться і клекаче, подібно хвилям морським, бажанням мирським. Вони - це чистоплюйство, сребролюбство, сластолюбство» [1, 189]

Отже, судячи з усього вище сказаного, можна зробити висновок, що у збірці Г. Сковороди «Сад божественних пісень» яскраво і переконливо вимальовується образ життєвого моря, для подорожі на якому кожен повинен мати свій корабель, торувати на ньому своїм шляхом. Як зазначає Л. Ушкалов: «На противагу цьому вузька дорога» є майже безлюдною. Нею прямують лишень поодинокі «пегрени». Одначе саме цей «путь верховный, черній».

Ліричний герой переконаний, що рідна гавань, природа і самотність принесуть умиротворення та спокій. А тому не варто занурюватись у вир життя.

Мандрівник вирішує врятуватись від спокуси не пізнаючи її. Таким чином він надіється «коротати вік», досягнути небесного вінця (святості). Ліричний герой любить чистими потоками вод, в яких віддзеркалюється увесь світ.

Він не аналізує, не розкладає його по частинах, а умиротворено оглядає працю природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. В. Григорій Сковорода як мандрівник : текст і контекст // Григорій Сковорода — джерело духовної величі і сучасність : зб. наук. праць. К., 2009. С. 189.
2. Прокопов Д. Є. Філософія Г. Сковороди // Історія української філософії. Київ : Академвидав, 2008. С. 274.
3. Сковорода Г. Сад пісень. Київ : Веселка, 1968. 34-43 с.
4. Чижевський Д. Історія української літератури / Д. Чижевський. Київ : Академія, 2003. 228 с.
5. Чижевський Д. Філософія Г. Сковороди. Харків : Акта, 2003. 60-181 с.
6. Яременко В. На позвах із сучасністю // Сковорода Г. Сад пісень. Київ: Веселка, 1968. С. 11.

*Марічка Санищук,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка
студентка 3 курсу
факультету філології і журналістики,
Науковий керівник:
к. філол. н., доц. С. Бородіца*

ПРОБЛЕМА МИТЦЯ В ТОТАЛІТАРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ В РОМАНІ «ПРИЛЕТІЛА ЛАСТІВОЧКА» І. РОЗДОБУДЬКО

Література межі ХХ-ХХІ століття внесла свої корективи до зображення внутрішнього світу, національного начала персонажів, їхніх складних переживань, трансформувавши жанри, експериментуючи зі стилем. Пильна